

35 101 Voorstel van wet van het lid Van Beukering-Huijbregts tot wijziging van de Pensioenwet en de Wet verplichte beroepspensioenregeling in verband met het toekennen van een adviesrecht aan het verantwoordingsorgaan en belanghebbendenorgaan voor het maatschappelijk verantwoord beleggingsbeleid en een goedkeuringsrecht voor het uitsluitingenbeleid (Wet eigen strategie pensioenfonds)

Nr. 8 VERSLAG
Vastgesteld 12 mei 2022

De vaste commissie voor Sociale Zaken en Werkgelegenheid, belast met het voorbereidend onderzoek van voorliggend wetsvoorstel, heeft de eer als volgt verslag uit te brengen van haar bevindingen.

Onder het voorbehoud dat de in het verslag opgenomen vragen en opmerkingen afdoende door de initiatiefnemer worden beantwoord acht de commissie de openbare behandeling van het wetsvoorstel voldoende voorbereid.

Inhoudsopgave

I. Algemeen

- 1. Inleiding**
- 2. Governance pensioenfondsen**
- 3. Meer zeggenschap deelnemers**
- 4. Nieuwe mogelijkheden voor Vo's en Bo's**
- 5. Gevolgen: betere verantwoording door fondsbestuur en meer invloed deelnemer**
- 6. Toezichttoets**
- 7. Relatie met debat over toekomst van pensioenstelsel**
- 8. Consultatie**
- 9. Constitutionele paragraaf**

II. Artikelsgewijs

I. Algemeen

De leden van de **VVD-fractie** hebben met veel interesse en belangstelling kennisgenomen van het wetsvoorstel Wet eigen strategie pensioenfonds. De leden van de VVD-fractie zijn positief over het voorstel omdat het de betrokkenheid van deelnemers bij hun pensioen kan verbeteren. Toch hebben deze leden nog wel enkele vragen aan de initiatiefnemer.

De leden van de **PVV-fractie** hebben kennisgenomen van het wetsvoorstel en hebben enkele vragen en opmerkingen.

De leden van de **CDA-fractie** hebben kennisgenomen van het wetsvoorstel tot wijziging van de Pensioenwet en de Wet verplichte beroepspensioenregeling in verband met het toekennen van een adviesrecht aan het verantwoordingsorgaan en belanghebbendenorgaan voor het maatschappelijk verantwoord beleggingsbeleid en een goedkeuringsrecht voor het uitsluitingenbeleid (Wet eigen strategie pensioenfonds). Deze leden maken graag gebruik van de mogelijkheid tot het stellen van vragen aan de initiatiefnemer.

De leden van de **SP-fractie** hebben kennisgenomen van het voorstel Wet eigen strategie pensioenfonds. Zij danken de initiatiefnemer en eventueel betrokken medewerkers voor het harde werk en inzet die vereist zijn om een wetsvoorstel te schrijven naast de volle Kameragenda.

De leden van de **GroenLinks-fractie** hebben met interesse kennisgenomen van het wetsvoorstel.

De leden van de **SGP-fractie** hebben kennisgenomen van het voorliggende initiatiefwetsvoorstel. Deze leden hebben nog enkele vragen.

Het lid van de **BBB-fractie** heeft met belangstelling kennisgenomen van de ‘Wet eigen strategie pensioenfonds’ zoals deze door de initiatiefnemer is ingediend en dankt initiatiefnemer voor deze inspanning en betrokkenheid.

1. Inleiding

Pensioenfondsen moeten zich naar de mening van de leden van de **PVV-fractie** bezighouden met het goed en verstandig beheren van pensioengeld met als doel te komen tot een koopkrachtig pensioen. Daar is ook een goed beleggingsresultaat voor nodig. Deze leden zijn het eens met de opmerking dat deelnemers meer betrokken zouden kunnen worden in het beleggingsbeleid van een pensioenfonds maar dat is iets anders dan de deur openzetten voor bijvoorbeeld nog meer klimaatpolitiek in pensioenland. De leden van de PVV-fractie zien, zeker gezien de verwijzingen in de memorie van toelichting naar onder andere de klimaat- en duurzaamheidslobby, hierin een groot risico.

De leden van de **CDA-fractie** lezen dat de initiatiefnemer constateert dat deelnemers uitgesproken opvattingen hebben over bijvoorbeeld de keuze waarin het fonds wel of niet belegt. Kan de initiatiefnemer deze constatering nader onderbouwen? De leden van de CDA-fractie vragen aan de initiatiefnemer een reflectie te geven op de ontwikkeling van de invloed van deelnemers op het beleggingsbeleid van pensioenfondsen sinds 2015? Daarnaast vragen deze leden of overwogen is welke andere instrumenten – naast wet- en regelgeving – ingezet kunnen worden om de invloed van deelnemers bij pensioenfondsen op het beleggingsbeleid te bevorderen. De leden van de CDA-fractie lezen in het wetsvoorstel dat de initiatiefnemer expliciet wil opnemen dat het belanghebbendenorgaan (Bo) een expliciet adviesrecht heeft voor het beleggingsbeleid. Dit zorgt ervoor dat een Bo, naast goedkeuring over het hele strategisch beleggingsbeleid, advies kan geven over het maatschappelijk verantwoord beleggingsbeleid van het pensioenfonds. Het bestuur dient dit advies toe te passen, of uit te leggen waarom het advies niet wordt toegepast. Deze leden vragen wat de gevolgen zijn als het bestuur een advies naast zich neerlegt en dit volgens de deelnemers niet goed uitlegt. Zijn er criteria waaraan het uitleggen van het negeren van het advies aan moet voldoen? De leden van de CDA-fractie vragen of de initiatiefnemer het wenselijk vindt dat het wetsvoorstel na bepaalde tijd wordt geëvalueerd.

De leden van de **GroenLinks-fractie** steunen de doelstelling van het wetsvoorstel om deelnemers meer zeggenschap te geven in het beleggingsbeleid van hun pensioenfonds. Zij twijfelen echter of meer zeggenschap, via een verantwoordingsorgaan (Vo) of een Bo de geschetste problematiek oplost. Ook als een meerderheid van de deelnemers wél voor

beleggen in bijvoorbeeld wapens of tabak is, blijft er immers een minderheid wiens pensioengeld verplicht in deze zaken belegd wordt. Deze leden vragen de initiatiefnemer of zij dit ook problematisch vindt, en zo ja, hoe dit zich verhoudt tot het wetsvoorstel.

De leden van de **SGP-fractie** begrijpen enerzijds het doel van het initiatiefwetsvoorstel dat meer inspraak mogelijk maakt. Tegelijk speelt in het beleggingsbeleid van pensioenfondsen niet alleen de ‘wenselijkheid’ om wel of niet in bepaalde sectoren te beleggen een rol, ook zaken als rendementen en een lange-termijn strategie spelen een belangrijke rol. Welke invloed heeft het wetsvoorstel naar verwachting op dergelijke aspecten? En hoe blijft deze integrale benadering van het beleggingsbeleid geborgd?

De leden van de SGP-fractie constateren dat middels dit wetsvoorstel een impliciet adviesrecht wettelijk geborgd wordt. Tegelijk worden er ook extra maatregelen genomen. Zo omvat het niet slechts een adviesrecht, maar moeten pensioenfondsen ook gemotiveerd aangeven waarom zij eventueel van een advies afwijken. Waarom is daarvoor gekozen? Ook wordt een verantwoordingsorgaan de mogelijkheid geboden, middels aanpassing van artikel 110e Wet verplichte beroepspensioenregeling, advies uit te brengen over het beleggingsbeleid in relatie tot milieu en klimaat, mensenrechten en sociale verhoudingen. Waarom is voor deze selectie gekozen? Daarbij wijzen deze leden ook op de noties in de memorie van toelichting dat de politiek niet gaat over hoe dat er belegd wordt, en dat dit initiatiefwetsvoorstel op geen enkele wijze in die vrijheid van pensioenfondsen treedt. Waarom is er dan toch voor gekozen om lid k aan artikel 110e Wet Verplichte beroepspensioenregeling toe te voegen?

De leden van de SGP-fractie vragen waarom er geen evaluatiebepaling in het wetsvoorstel is opgenomen, en of deze alsnog toegevoegd kan worden.

2. Governance pensioenfondsen

3. Meer zeggenschap deelnemers

De leden van de **VVD-fractie** hebben in het voorstel over het goedkeuringsrecht gelezen. Het goedkeuringsrecht zal verstrekt worden aan het Vo, respectievelijk het Bo, voor wat betreft het uitsluitingenbeleid en het adviesrecht voor het maatschappelijk verantwoord beleggen. Deze leden begrijpen uit de memorie van toelichting dat de wensen van deelnemers en het daadwerkelijk door pensioenfondsen uitgevoerde beleggingsbeleid niet altijd goed overeenkomen. Dit zien de leden van de VVD-fractie ook. Deze leden vragen zich af hoe dit wetsvoorstel wil waarborgen dat de wensen van alle deelnemers beter worden meegenomen in de beslissingen rondom het beleggingsbeleid, en voorkomen wordt dat de meer actieve delen van het deelnemersbestand een onevenredige invloed kunnen uitoefenen op het beleggingsbeleid.

Daarnaast zijn de leden van de VVD-fractie benieuwd naar wat er in dit wetsvoorstel verstaan wordt onder het begrip ‘maatschappelijk verantwoord’. Het begrip ‘maatschappelijk verantwoord’ is in de tijd aan verandering onderhevig. Zo is bijvoorbeeld investeren in kernenergie tegenwoordig volgens de Europese Unie ‘maatschappelijk verantwoord’. Deelt de indiener van het wetsvoorstel deze mening, of maakt de indiener een andere afweging?

Het is de leden van de **PVV-fractie** niet duidelijk waarom het door deelnemers eventueel veranderen van de beleggingskoers van een pensioenfonds nu in de praktijk niet zou kunnen. Recent zagen we dat het ABP Pensioenfonds uiteindelijk door de knieën ging voor actievoerders en aankondigde haar aandelen in olie, gas en steenkool te verkopen. Een in de ogen van deze leden zeer onverstandige en vooral onverantwoordelijke besluit van ABP maar het laat wel zien dat er dus wel degelijk invloed is op beleggingsbeleid van pensioenfondsen. Daarnaast zijn pensioenfondsen al opgezaald met de verplichting in het jaarverslag te

vermelden op welke wijze in het beleggingsbeleid rekening wordt gehouden met o.a. milieu en klimaat. Wat is de reactie van de initiatiefnemer op dit punt? De initiatiefnemer stelt zich op het standpunt dat door deelnemers meer invloed te geven, het draagvlak voor het pensioenstelsel kan worden versterkt. De leden van de PVV-fractie zijn van mening dat het vertrouwen in en draagvlak voor het pensioenstelsel vooral is aangetast doordat deelnemers zien dat er met een gigantisch pensioenvermogen van bijna 2000 miljard indexatie al 13 jaar lang uitblijft. Binnen het huidige stelsel had dit met een verantwoordelijke aanpassing van de rekenrente kunnen worden aangepakt, had eerder kunnen worden geïndexeerd en had het vertrouwen en het draagvlak in het pensioenstelsel kunnen worden hersteld. Deze leden betreuren het feit dat de partij van de initiatiefnemer voorstellen daartoe tot op heden blokkeert en ervoor kiest het pensioenstelsel en pensioen onder het mom van het herstellen van vertrouwen met de nieuwe pensioenwet nog onzekerder te maken met als risico dat een koopkrachtig pensioen niet zal worden gerealiseerd en het vertrouwen onder deelnemers uiteindelijk opnieuw zal worden aangetast.

De leden van de **CDA-fractie** lezen dat de initiatiefnemer zich op het standpunt stelt dat door deelnemers meer invloed te geven, het draagvlak voor het pensioenstelsel kan worden versterkt. De leden van de CDA-fractie vragen aan de initiatiefnemer of zij dit kan onderbouwen.

De leden van de CDA-fractie lezen dat er eerder verschillende pensioenfondsen een raadpleging onder deelnemers hebben gehouden over maatschappelijk verantwoord beleggen. Kan aangegeven worden of deze raadplegingen representatief waren voor alle deelnemers? Met andere woorden kan inzicht gegeven worden in het percentage dat deelnam aan deze raadplegingen? Zou een raadpleging niet een afdoende alternatief kunnen vormen voor dit initiatiefvoorstel met een adviesrecht? Wat is de meerwaarde van een adviesrecht boven een raadpleging?

De leden van de CDA-fractie begrijpen dat een steeds groter deel van de Nederlanders graag ziet dat pensioenfondsen beleggen in o.a. schone energie en bijvoorbeeld niet in tabaksfabrikanten. Echter kunnen deze leden zich ook voorstellen dat voor een aantal deelnemers rendement belangrijk is en dat er bij een groep mensen geen of minder behoefte is aan maatschappelijk rendement als dat ten koste zou gaan van het financiële rendement. Deze leden vragen hoe een pensioenfonds, het verantwoordingsorgaan en het belanghebbendenorgaan dit voldoende kunnen wegen en aan beide belangen recht kunnen doen.

Door andere politieke fracties is al eens gepleit om ten minste 2/3^e van de deelnemers te laten instemmen met beperkingen in beleggingsbeleid op maatschappelijke gronden; hoe kijkt initiatiefnemer daar tegenaan?

Inhoudelijk vinden de leden van de **SP-fractie** dat mensen zeggenschap zouden moeten hebben over wat er met hun geld wordt gedaan en de keuzes die hierover worden gemaakt. Dit zou volgens deze leden zoveel als mogelijk en zo direct als mogelijk moeten zijn. Democratie kan zich immers niet beperken tot de politiek, in een echt democratische samenleving zal er ook zeggenschap moeten zijn over de economie. Dat een gekozen vertegenwoordigend orgaan, eens in de zoveel tijd, het recht krijgt niet bindende voorstellen te doen met betrekking tot de inzet en aanwending van het pensioengeld van mensen is daarbij niet de meest optimale vormgeving volgens de leden van de SP-fractie. Zij vragen de initiatiefnemer dan ook of zij heeft nagedacht over een meer directe vorm van inspraak voor de deelnemers. Te denken valt aan bijvoorbeeld een idee als periodieke raadplegingen of referenda over keuzes met betrekking tot het beleggingsbeleid. Ook vragen zij de initiatiefnemer wat zij vindt van de regelgeving rondom medebeleidsbepalers welke een

goedkeuringsrecht praktisch ingewikkeld zou maken. Hoe kijkt de initiatiefnemer naar het feit dat een instituut als De Nederlandsche Bank (DNB) beperkt wie zich democratisch verkiesbaar kan stellen om over zijn of haar eigen geld mee te beslissen? Kan de initiatiefnemer ook reflecteren hoe deze situatie zich verhoudt met de grondbeginselen van een democratie? Zou de initiatiefnemer de toezichttoets van DNB bij kunnen voegen?

Tot slot spreken de leden van de SP-fractie hun hoop uit dat deze initiatiefwet zou kunnen bijdragen aan, en niet het eindpunt is in, de strijd tegen foute en vernietigende financiële investeringen. De leden van de SP-fractie voeren deze strijd al lange tijd, denk bijvoorbeeld aan de initiatiefnota Merkies¹ over duurzaam bankieren, omdat zij vinden dat de financiële sector en industrie ten dienste moet staan aan de samenleving en deze niet vernietigen. Investeren in zaken die arbeidsrechten, mensenrechten, dierenwelzijn, klimaat en milieu negatief beïnvloeden of zaken als (controversiële) wapenproductie en belastingontwijking bevorderen zouden dus uit den boze moeten zijn. Elk voorstel dat mogelijkheden creëert zulke investeringen aan te pakken juichen zij toe en zij hopen dat de initiatiefnemer deze inzet doorzet en intensiveert. Concluderend zien de leden van de SP-fractie dat het voorliggende wetvoorstel de huidige situatie iets lijkt te verbeteren of in ieder geval iets meer codificeert. Zij hopen dat deze duidelijkheid verantwoordingsorganen en belanghebbendenorganen zullen bijstaan in het uitoefenen van hun taken.

Het lid van de **BBB-fractie** vraagt zich af of initiatiefnemer een reflectie kan geven op de ontwikkeling van de invloed van deelnemers op het beleggingsbeleid van pensioenfondsen sinds 2015.

Een wetsvoorstel is een zwaar instrument, daarom vraagt het lid van de BBB-fractie aan initiatiefnemer of is overwogen welke andere instrumenten – naast wet- en regelgeving – kunnen worden ingezet om de invloed van deelnemers bij pensioenfondsen op het beleggingsbeleid te bevorderen en wat er al op dit terrein heeft plaatsgevonden.

Het lid van de BBB-fractie onderkent het adviesrecht van een verantwoordingsorgaan of belanghebbendenorgaan. Het bestuur kan het advies overnemen, of daar gemotiveerd van afwijken. Het lid van de BBB-fractie vraagt zich af wat de afwegingen zijn waarbinnen de Autoriteit Financiële Markten (AFM) en DNB dienen te toetsen of een afwijking van het advies goed is gemotiveerd door het bestuur.

4. Nieuwe mogelijkheden voor Vo's en Bo's

De leden van de **CDA-fractie** lezen dat benchmarks een middel kunnen zijn om het beleggingsbeleid te sturen. Er zijn verschillende rangschikkingen beschikbaar of in de maak, waardoor prestaties van bedrijven op verschillende vlakken in kaart worden gebracht. Daarbij kan worden gedacht aan de Duurzame Ontwikkelingsdoelstellingen (SDG's) van de Verenigde Naties, die veel breder zijn dan enkel klimaatbeleid. Ook de Europese taxonomie kan een relevant anker bieden. Klopt het dat elk pensioenfonds zijn eigen benchmark kan kiezen? Hoe kan er voor de belanghebbende inzichtelijk gemaakt worden wat de consequenties zijn van de advisering/gemaakte keuzes op hun pensioen?

Het lid van de **BBB-fractie** ziet de termijn van drie jaar voor de evaluatie en actualisatie van het beleggingsbeleid graag gelijkgeschakeld met de termijn van vijf jaar voor het risicopreferentieonderzoek, zoals opgenomen in het wetsvoorstel Wet toekomst pensioenen (Wtp).

¹ Kamerstuk 34 101.

5. **Gevolgen: betere verantwoording door fondsbestuur en meer invloed deelnemer**

Gezien de grotere verantwoordelijkheden die aan het Vo (resp. Bo) worden toegekend, vragen de leden van de **VVD-fractie** waarom er wordt afgezien van de opleidingseisen van de DNB. Deze leden vinden het immers heel belangrijk dat beslissingen op dit niveau met de juiste kennis en kunde worden gemaakt. Deze leden vragen zich af waarom DNB hiervoor niet een goede toets zou kunnen ontwikkelen.

De leden van de **CDA-fractie** vragen of de initiatiefnemer verwacht dat invloed op het beleggingsbeleid door het verantwoordingsorgaan/belanghebbendenorgaan ook gevolgen kan hebben op het rendement op pensioenpremies van deelnemers.

De leden van de **GroenLinks-fractie** zijn benieuwd naar Vo's waarvoor geen verkiezingen bestaan. Kan de initiatiefnemer toelichten hoe deze Vo's samengesteld worden? Is de drempel van 1% van de deelnemers of 500 deelnemers om verkiezingen te organiseren laag genoeg om daadwerkelijk inspraak van deelnemers te waarborgen?

Voor het lid van de **BBB-fractie** is de grootste vraag of de initiatiefnemer verwacht dat het verantwoordingsorgaan/belanghebbendenorgaan goed kan voorspellen/voorzien wat de invloed op het beleggingsbeleid voor gevolgen kan hebben op het rendement op pensioenpremies van de deelnemers en hoe ze denken dat met dit krachtenveld omgegaan moet worden.

6. **Toezichttoets**

De leden van de **VVD-fractie** zouden aan de initiatiefnemer willen vragen of zij de toezichttoets van DNB nog kan sturen, wanneer deze beschikbaar is.

De leden van de **CDA-fractie** vragen wat de afwegingen zijn waarbinnen de AFM en de DNB dienen te toetsen of een afwijking van het advies goed is gemotiveerd door het bestuur.

7. **Relatie met debat over toekomst van pensioenstelsel**

De leden van de **CDA-fractie** vragen hoe de initiatiefnemer de samenloop van de inwerkingtreding van de Wtp ziet met dit wetsvoorstel. Moeten deze bijvoorbeeld tegelijk in werking treden of dient de Wtp eerst in werking zijn? Waarom zou een adviesrecht voor het Bo/Vo aanvullend nog nodig zijn als pensioenfondsen o.b.v. de Wtp al rechtstreeks bij verschillende groepen deelnemers risicobereidheid moet onderzoeken? Kan initiatiefnemer nader duiden waarom het Vo/Bo dan een beter onderbouwd advies kan aanreiken nadat eerst het bestuur van het fonds dat zelf heeft opgehaald bij de deelnemers?

De leden van de **SGP-fractie** hebben vragen over de samenloop van het voorliggende initiatiefwetsvoorstel en de Wtp. In de Wtp worden reeds aanpassingen gedaan in de inspraakmogelijkheden en in de mate waarin deelnemers (indirect) invloed kunnen uitoefenen op het beleggingsbeleid. Tevens wijzen deze leden erop dat het voorliggende initiatiefwetsvoorstel dateert uit 2018, toen het Wtp nog niet gereed was, ook niet in consultatieversie. Kan de initiatiefnemer beargumenteerd aangeven wat dit wetsvoorstel concreet toevoegt aan de Wtp, en of middels het Wtp niet reeds toegekomen is aan de wens van initiatiefnemer? Daarnaast vragen de leden van de SGP-fractie naar de samenloop tussen het initiatiefwetsvoorstel en de Wtp. Moeten deze volgens de initiatiefnemer tegelijk in werking treden? Of moet de Wtp eerst behandeld en in werking getreden zijn?

8. Consultatie

De leden van de **CDA-fractie** vragen of de initiatiefnemer de toezichttoets van de DNB aan de Kamer kan toezenden nu in de memorie van toelichting wordt verwezen naar de toezichttoets van de DNB, maar deze toezichttoets niet mee is gestuurd met het wetsvoorstel en niet op internet staat.

De leden van de **SGP-fractie** constateren dat het initiatiefwetsvoorstel ingrijpend is gewijzigd ten opzichte van de eerste versie uit 2018. Dit mede naar aanleiding van het advies van de Raad van State. Ook lag in de internetconsultatie in 2018 de oorspronkelijke versie voor, waardoor er niet op formele wijze gereageerd is op het aanpaste wetsvoorstel. Ziet de initiatiefnemer noodzaak om de het gewijzigde wetsvoorstel nogmaals voor te leggen, bijvoorbeeld aan de Raad van State? Is de initiatiefnemer voornemens om belanghebbenden op andere wijze te laten reageren op het gewijzigde wetsvoorstel?

9. Constitutionele paragraaf

II. Artikelsgewijs

De voorzitter van de commissie,
Kuzu

Adjunct-griffier van de commissie,
Van den Broek